

Torah from Around the World

Een mens heeft de plicht zich uit te spreken, wanneer zijn woorden gehoor zullen vinden, maar moet er het zwijgen toe doen, wanneer hij weet dat zijn woorden zullen worden genegeerd.

Talmoed, Jevamot 65b

Sjabbat 27 juli 2019 / 24 Tammoez 5779, Pinchas, Bemidbar/Numeri 25:10 - 30:1

Tanach blz. 321 - 332

Haftara: Jirmejahoe 1:1 - 2:3;

Tanach blz. 915 - 916

vertaler: Paula Reisner

Commentaar: Rabbijn Steven Kushner is 35 jaar de rabbijn van Temple Ner Tamid in Bloomfield, New Jersey.

Oorspronkelijke Engelse tekst: <https://reformjudaism.org/learning/torah-study/pinchas/five-women-whose-names-we-should-all-remember>

Vijf vrouwen met namen om te onthouden

Het verhaal van de dochters van Tselofchad (Bemidbar/Numeri 27:1-11) heeft alle kenmerken van een Jane Austen-roman: het onthouden van burgerrechten en het onrecht dat vrouwen lijden op het vlak van erfrecht; de formele, maar respectvolle verwoording van de grieven van deze vrouwen; de dramatische manier waarop het recht zegeviert tegenover hun benarde situatie en pleidooi.

Het verhaal begint met de kwestie van landtoewijzingen, vooruitlopend op de vestiging van het land Kenaän door Jisraëlieten. Landeigendom was een essentieel onderdeel van de maatschappij van het oude Jisraël. Dit was een volk dat rondzwierf, een natie op drift, een slavengemeenschap. Het idee van grondbezit, van het hebben van iets blijvends, iets dat zou voortduren tot in de toekomst en dat van generatie op generatie overgedragen zou kunnen worden, was een centrale waarde. Maar het was alleen van toepassing op mannen.

Tselofchad stierf zonder zonen. Zijn vijf dochters – Machla, Noa, Chogla, Milka en Tirtsa – benaderen Mosjé en leggen hem hun zaak voor. Mosjé legt de vraag voor aan God. (Dit is de vierde en laatste keer in de Tora, dat Mosjé het advies van God zal vragen aangaande een juridische kwestie.) God antwoordt bevestigend op hun verzoek: „Tselofchads dochters hebben gelijk (...).”

(Bemidbar/Numeri 27:7)

De woorden van God worden krachtig geformuleerd. De uitdrukking van bevestiging, het Hebreeuwse woord ‘*ken*’, dat in de hedendaagse taal het eenvoudige en ondubbelzinnige ‘ja’ betekent, is het eerste woord van de *pasoek*. Het wordt gevolgd door hun identiteiten – *b’not Tselofchad*, dochters van Tselofchad, en sluit af met het werkwoord *dovrot*, ‘spreken’. Letterlijk: „Ja, de dochters van Tselofchad spreken.” (Bemidbar/Numeri 27:7). Het staat er ondubbelzinnig, beknopt en poëtisch. En het komt van de hoogste Autoriteit.

Het lijdt geen twijfel dat dit verhaal van groot belang is. Het was een doorbraak. Ofschoon maar een paar verzen lang, zal het verhaal van Tselofchads dochters generaties lang de aandacht vragen van wie Tora leren. In het bijzonder in de moderne tijd zullen deze vijf vrouwen een bron van kracht en inspiratie zijn voor diegenen, die een liberale en progressieve interpretatie van Jodendom omarmen.

Voor de duidelijkheid, er is nauwelijks sprake van een ommekeer in de door mannen gedomineerde rol in het bijbelse Jodendom, toch is dit verhaal een dramatische bevestiging van de stem van vrouwen in de Tora. Anders dan voorgaande situaties waarin Mosjé werd uitgedaagd, in het bijzonder in dit boek van Bemidbar/Numeri, zijn de dochters van Tselofchad geen andersdenkenden of rebellen, ze willen alleen dat er iets wordt gedaan aan hun gerechtvaardigde klachten. Het verbaast ons niet dat deze vijf dochters rolmodellen zullen worden voor de moderne Joodse vrouw.

Sterker nog, degenen die een tekstuele basis zoeken voor onze visie dat Jodendom een levende traditie is, vinden in het verhaal van Tselofchads dochters een voorstelling van de religie van Mosjé als ‘werk in uitvoering’. Hun zaak is er een waarover God zich - tenminste volgens het verhaal in de Tora - niet eerder had gebogen. Vanwege hun situatie en daaropvolgend pleidooi bewerkstelligen de dochters van Tselofchad een herziening, een aanpassing van de *halacha*, de joodse wet, ingegeven

door de veranderde omstandigheden. Zij vragen niet slechts om opheldering, zij brengen een verandering tot stand.

Er is echter een ander aspect van dit verhaal dat we niet over het hoofd mogen zien. Inderdaad, de *p'shat*, de 'eenvoudige uitleg' of basis-verhaallijn, is volgens mij het meest saillante element van het verhaal. De centrale boodschap van het verhaal is volgens mij dat deze vijf vrouwen bovenal handelen als 'dochters'; dat hun zorg niet vooral henzelf geldt, maar de erfenis van hun vader: „Moet de naam van onze vader nu uit de clan verdwijnen omdat hij geen zoon had? Wijst u ons, net als de broers van onze vader, een stuk grond toe.” (Bemidbar/Numeri 27:4)

Ze vragen niet om een maatschappelijke verandering. Ook al vragen zij om het bezit van het aan hun vader toegewezen stuk land, ze doen dat alleen om ervoor te zorgen dat de naam van hun vader niet verloren zal gaan. Het is in hun opvatting van familiale verantwoordelijkheid, denk ik, dat de dochters van Tselofchad zich het meest waardig gedragen.

Dat is geen kleinigheid. Het gevoel van verantwoordelijkheid jegens onze voorouders is van het grootste belang binnen het Jodendom. Meer dan het in herinnering houden van onze voorouders, houdt het idee van 'traditie' in, dat het *mesora* (het Hebreeuwse woord voor 'traditie') is, iets dat doorgegeven wordt, van de een op de ander. Geïmpliceerd in het woord [noot vertaler: *masar* = doorgeven] is dat de oorsprong van de traditie even belangrijk is als de ontvanger. Die is zelfs belangrijker, we doen ons best, dat wat aan ons vooraf ging in stand te houden. Zelfs het in stand houden van zoiets ogenschijnlijk onbelangrijks als een naam.

Als het uitwissen van een naam de zwaarste straf is – ons wordt bevolen dat te doen met Amalek (Devariem/Deuteronomium 25:19) – dan is de belangrijkste handeling die we verrichten om onze voorouders te eren, het doen voortleven van hun namen. Eerder in datzelfde hoofdstuk van Devariem wordt ons bevolen om iets dergelijks te doen met het gebruik van het leviraats-huwelijk, een ietwat obscure wet, die vereist dat de oudste broer (of het meest nabije mannelijke familielid) zijn kinderloze schoonzuster trouwt, de weduwe van zijn overleden broer, opdat de naam van de laatstgenoemde niet 'uitgewist' wordt (Devariem/Deuteronomium 25:6). Het vergeten van een naam zou betekenen dat we zorgen, dat die ziel er nooit heeft bestaan.

De dochters van Tselofchad begrijpen dit. Het raakt hen. Ze zijn bereid hiervoor tot het uiterste te gaan. En ze hebben succes, niet alleen in het behouden van de erfenis van hun familie, maar ook - en dat is belangrijker - in het doen voortleven van de naam van hun vader. Merk op, dat we haast nooit verwijzen naar hun individuele namen. Ze staan, door de generaties heen, bekend als *b'not Tselofchad* – de dochters van Tselofchad. Ik vraag me echter af of we hen op die manier niet

onrechtvaardig behandelen. Misschien zijn we hen meer schuldig dan de eenvoudige verwijzing naar hen als *b'not Tselofchad*? Als ze ons iets geleerd hebben, dan is het wel dat ook zij meer zijn dan iemands dochter of zuster of vrouw. Ook zij hebben namen.

Machla. Noa. Chogla. Milka. Tirtsa. Moge de herinnering aan hen blijvend een zegen brengen. En mogen we allen gezegend zijn met dierbaren die voor ons doen, wat Machla, Noa, Chogla, Milka en Tirtsa hebben gedaan voor hun vader, Tselofchad. Wat is er in een naam? Een leven.